

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет психології та історії
Кафедра філософії та соціальних наук

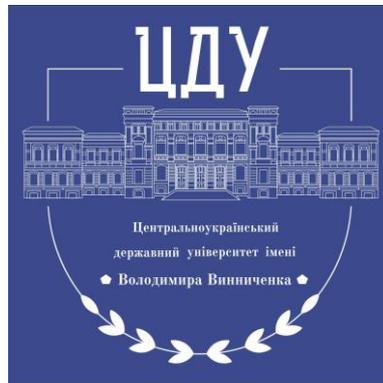
«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

Харченко Ю.В.

« 28 » серпня 20 25 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність: 014.07 Середня освіта (Географія)

Освітня програма: «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота»

Форма навчання: денна

Група: **ГК24Б**

2025-2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни **фізична географія України**

розроблена на основі освітньо-професійної програми **«Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота»**

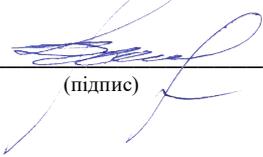
навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня **першого (бакалаврського)** за спеціальністю **014 Середня освіта**, предметною спеціальністю **014.07 Середня освіта (Географія)**

Розробники: **Онойко Юрій Юрійович**, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та соціальних наук

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри філософії та соціальних наук

Протокол від «28» серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри філософії та соціальних наук

(підпис) _____ Харченко Ю.В.
(прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни **фізична географія України** для студентів спеціальності **014 Середня освіта**, предметної спеціальності **014.07 Середня освіта (Географія)** за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2025. – 23 с.

© Онойко Ю.Ю., 2025 рік

© ЦДУ імені В. Винниченка, 2025 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання	заочна форма	
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна		
Загальна кількість годин – 180	Спеціальність: 014 Середня освіта Предметна спеціальність: 014.07 Середня освіта (Географія)	Рік підготовки		
		2-3-й		
		Семестр		
		4-5-й		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2	Освітня програма: «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота»	46 год.		
		Практичні		
		30 год.		
		Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Самостійна робота	
			104 год.	
			Вид контролю:	
			Залік – 4-й семестр. Екзамен – 5-й семестр	

2.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Головною метою курсу є формування комплексного світогляду на природні геосистеми, географічні процеси і явища території України, проаналізувати особливості прояву найважливіших географічних закономірностей в межах України.

Завдання вивчення дисципліни:

- **навчальні:** забезпечити засвоєння студентами необхідного обсягу теоретичних та прикладних знань із фізичної географії України, а також інтеграцію знань, отриманих студентами під час вивчення окремих фізико-географічних дисциплін; формування уявлення про географічну оболонку як цілісну ієрархічну систему, оволодіння фундаментальними вихідними поняттями фізичної географії;

- **методологічні:** оволодіння методологічним апаратом фізичної географії, принципами, методами, технологіями, засобами дослідження фізико-географічних об'єктів;

- **дослідницькі:** формувати у студентів вміння самостійно проводити дослідження фізико-географічних об'єктів, природних комплексів, залучати до цього процесу учнів (зокрема в рамках роботи Малої академії наук учнівської молоді);

- **практичні:** пізнання закономірностей будови, динаміки і розвитку ландшафтної оболонки в межах території України для розробки системи оптимального управління процесами, що відбуваються у географічному середовищі, та раціональної організації природокористування; підготувати студентів до виконання обов'язків вчителя географії та організатора краєзнавчо-туристичної роботи, виробити вміння в доступній формі з використанням різних методів та технологій доносити інформацію до інших.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Фізична географія України» у студента мають бути сформовані такі **компетентності за освітньо-професійною програмою** «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (ЦДУ, 2024): **інтегральна компетентність (ІК)** – здатність розв'язувати професійні проблеми та спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти та організації краєзнавчо-туристичної роботи, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук та географічної науки, застосовувати інноваційні технології в роботі, критично та творчо мислити.

загальні	фахові
ЗК4 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, набувати соціальні навички (soft skills), спеціалізовані концептуальні знання в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя.	ФК1 – здатність демонструвати знання теоретико-методологічних основ та історії розвитку географічної науки, використовувати поняттєво-термінологічний апарат, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному). ФК10 – здатність до системного географічного мислення, критичного сприйняття інформації, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства. ФК11 – здатність до розуміння та пояснення особливостей фізико-географічних об'єктів у геосферах, взаємозв'язків у ландшафтах та біогеоценозах; географічного аналізу закономірностей просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояву фізико-географічних закономірностей

	<p>в межах океанів, материків, України та її регіонів.</p> <p>ФК12 – здатність пояснювати геоекологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем, прагнення до збереження навколишнього середовища, раціонального природокористування, охорони ландшафтного різноманіття та біорізноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності, розуміти та пояснювати стратегію збалансованого розвитку людства.</p> <p>ФК15 – здатність застосовувати знання теоретичних основ рекреаційної географії, краєзнавства та туризму в професійній діяльності, характеризувати закономірності просторової організації рекреаційних та туристичних ресурсів світу, окремих країн та України.</p> <p>ФК16 – здатність організовувати краєзнавчо-туристичну роботу в закладах освіти, планувати та проводити краєзнавчо-туристичні заходи, розробляти туристичні маршрути і тури відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці, основ гігієнічного та медичного забезпечення, особливостей фізичного розвитку учнів.</p>
--	---

Окрім вже зазначених компетентностей з ОП, вивчення дисципліни «Фізична географія України» забезпечує формування таких **додаткових компетентностей**:

- здатність аналізувати географічні об'єкти та природні ресурси України, порівнювати їх, метризувати, оцінювати;
- здатність застосовувати теоретико-методологічні знання про ландшафтну оболонку у практичних ситуаціях на регіональному та місцевому рівнях, зокрема під час організації краєзнавчо-туристичної діяльності із учнями;
- здатність працювати з різноманітними джерелами інформації, самостійно здобувати знання, формулювати висновки;
- здатність провадити дослідницьку роботу у сфері оцінки та аналізу природних ресурсів;
- здатність аналізувати різноманітні фізико-географічні карти України, формулювати при цьому висновки;
- здатність аналізувати рівень забруднення окремих геосфер Землі та геосистем у межах території України, виявляти джерела забруднення, запобігати негативному впливові господарської діяльності на довкілля;
- здатність прогнозувати особливості розвитку ландшафтної оболонки в межах території України у майбутньому, прогнозувати тенденції розвитку окремих кризових ситуацій, пов'язаних зі станом навколишнього природного середовища на просторах нашої країни.

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

Вивчення дисципліни «Фізична географія України» забезпечує досягнення таких **програмних результатів навчання за освітньо-професійною програмою** «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (ЦДУ, 2024):

ПРН1 – *знає та розуміє* теоретико-методологічні основи та історію розвитку географічної науки, зокрема понятійно-термінологічний апарат, концепції, парадигми, теорії географії, географічну номенклатуру;

ПРН2 – *описує* основні механізми функціонування природних комплексів, суть територіальної організації суспільства, окремих їх компонентів, *класифікує* зв'язки і залежності між компонентами, *знає* причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в

них;

ПРНЗ – *знає і розуміє* принципи і закономірності будови і функціонування ландшафтної оболонки Землі, особливості фізико-географічних об'єктів і процесів у геосферах, взаємозв'язків у ландшафтах та біогеоценозах; *пояснює* закономірності просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояв фізико-географічних закономірностей на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях, в межах океанів, материків, України та її регіонів; *розуміє* геоекологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем та *усвідомлює* важливість охорони навколишнього середовища;

ПРН8 – *застосовує* базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення; *орієнтується* у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі; *опрацьовує* різні джерела географічної інформації; вільно передає географічні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами, в тому числі за допомогою інформаційних технологій;

ПРН9 – *застосовує* базові знання з природничих наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних комплексів;

ПРН10 – географічно *мислить, критично сприймає* інформацію; *пояснює* основні фізико-географічні та суспільно-географічні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації; *встановлює* географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

Деталізація результатів навчання за навчальною дисципліною «Фізична географія України».

Студенти повинні знати:

- специфіку фізико-географічного положення території України, її тополого-метричні характеристики;
- особливості тектонічної структури, геологічної будови, рельєфу, клімату, функціонування ландшафтів та ПЗФ України;
- закономірності формування та поширення найбільших родовищ і басейнів корисних копалин України;
- особливості водних ресурсів України та основні характеристики ґрунтово-рослинного покриву України;
- специфіку фізико-географічного районування та галузевих схем районування природних ресурсів території України;
- характер антропогенного впливу на геосистеми; загальні закономірності, геокомпонентні та ландшафтні особливості природи території України;

Студенти повинні вміти:

- аналізувати тектонічну будову та корисні копалини, ґрунтово-рослинний покрив та тваринний світ, водні об'єкти України; аналізувати і порівнювати геокомпонентні та ландшафтні особливості природи території України.
- використовувати на практиці на регіональному і місцевому рівнях методологічний арсенал фізичної географії;
- будувати і аналізувати графіки та діаграми, що демонструють основні показники складових ландшафтної оболонки в межах території України;
- складати схеми та картосхеми поширення і динаміки географічних процесів та явищ у ландшафтній оболонці у геопросторі нашої держави;
- встановлювати основні чинники впливу на складові ландшафтної оболонки на території України;
- вміти орієнтуватися у розташуванні основних географічних об'єктів України;

– орієнтуватися в проблемах охорони природи, застосовувати знання із фізичної географії для організації раціонального використання природних ресурсів, розв'язанні екопроблем України.

1.4. Міжпредметні зв'язки

З метою успішного оволодіння матеріалом навчального курсу «Фізична географія України» студент повинен мати ґрунтовні знання з таких предметів: геології і геоморфології, метеорології та кліматології, гідрології, біогеографії, географії ґрунтів, фізики та хімії, біології та ін.

2. Програма навчальної дисципліни ВСТУП

Навчальна дисципліна «Фізична географія України» – регіональна фізико-географічна наука, присвячена вивченню природних географічних закономірностей території нашої країни, тобто структури, внутрішніх та зовнішніх взаємозв'язків, динаміки та функціонування геосистем регіонального рівня в межах України. Курс розрахований на студентів, які навчаються за предметною спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і викладається на другому (4 семестр) та третьому (5 семестр) році навчання.

Лекційний курс навчальної дисципліни спрямований на вирішення таких завдань: інтеграція знань, отриманих студентами під час вивчення окремих фізико-географічних дисциплін під час дослідження географічних об'єктів і явищ на території України; формування уявлення про ландшафтну оболонку як ієрархічну структуру різнорівневих геосистем; оволодіння фундаментальними вихідними поняттями сучасної фізичної географії; пізнання закономірностей будови, динаміки і розвитку ландшафтної оболонки для розробки системи оптимального управління процесами в межах України та раціональної організації природокористування й ін.

Практичні заняття розраховані на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами під час прослуховування лекційного курсу, узагальнення отриманої інформації, успішному застосуванню отриманих знань з навчального курсу «Фізична географія» на практиці. Навики, набуті на практичних заняттях, використовуються студентами при проходженні навчальних та виробничих практик, написанні курсових та магістерських робіт.

Програмою також передбачено самостійне опрацювання деяких тем з курсу, а також написання рефератів, підготовка доповідей. В світлі вимог до подальшого розширення і поглиблення самостійної роботи, розроблені автором питання та теми для самостійного опрацювання допоможуть студентам розширити свої знання.

Змістовний розділ №1

Фізико-географічне положення, тектонічна структура, рельєф, кліматичні умови та водні ресурси території України

1. Фізико-географічне положення та тополого-метричні властивості України.

Кордони України. Делімітація та демаркація кордонів України. Конституція України та адміністративно-територіальний поділ держави. Центральність, компактність та сусідство як тополого-метричні властивості України.

2. Тектонічна будова України. Загальні особливості літосфери та земної кори України. Головні складові тектонічної будови України. Різнорівневність тектонічних структур України. Площинні та лінійні тектонічні структури України. Фактори тектонічних та неотектонічних рухів Землі. Неотектоніка платформених областей України. Неотектоніка орогенних областей України. Сейсміка України. Вулканізм України.

3. Корисні копалини України. Зв'язок між тектонічною будовою та корисними копалинами. Паливні корисні копалини України. Кам'яновугільні басейни України та їх головні особливості. Родовища бурого вугілля та горючих сланців в Україні. Нафтогазові басейни України. Рудні корисні копалини України. Залізорудні басейни України. Родовища марганцю та титану в Україні. Уранові руди на території України. Руди кольорових металів в Україні. Руди рідкісних та дорогоцінних металів в Україні. Неметалічні корисні копалини України. Поклади графіту, цеоліту та металургійної неметалевої сировини. Кам'янокольорова сировина та дорогоцінне каміння. Поклади хімічної мінеральної сировини в Україні. Поклади мінеральної сировини будівельних матеріалів. Агрономічна мінеральна сировина України. Гірничохімічна сировина та гідромінеральні корисні копалини. Поклади підземних прісних вод України. Родовища мінеральних лікувальних вод в Україні. Мінеральні лікувальні грязі України. Геотермальні ресурси України.

4. Рельєф України. Загальні закономірності гіпсометрії України. Орографія рівнинної частини України. Морфоструктури та геологічна будова рівнинної частини України. Орографія гірських територій України. Морфоструктури та геологічна будова Українських Карпат. Морфоструктури та геологічна будова Кримських гір. Імпактні структури на території України. Генетичні групи форм рельєфу України та закономірності їх поширення.

5. Клімат та кліматичні ресурси України. Фактори впливу на клімат України. Термічний режим, характер зволоження та вітри на території України. Небезпечні явища погоди в Україні. Зміни клімату на території України. Гідрометеорологічний та метеорологічний види моніторингу в Україні. Кліматичні ресурси України: геліоенергетичний та вітроенергетичний потенціал. Небезпечні метеорологічні явища на території України.

6. Внутрішні води та водні ресурси України. Річки України. Гідрологічні особливості річок рівнинної частини України. Гідрологічні особливості річок в гірських районах України. Озера та болота України. Географія поширення озер. Генетичні типи озерних улоговин в межах території України. Специфіка озер у приморській зоні України. Лимани України. Закономірності поширення лиманів. Морфометричні та гідрологічні особливості лиманів України. Болота України. Гідрологічний моніторинг в Україні. Підземні води України. Грунтові води. Підземні артезіанські, пластові та тріщинні води. Гідрогеологічне районування України. Географія мінеральних вод України. Штучні водні об'єкти України. Водосховища, ставки, водонакопичувачі, хвостосховища, відстійники, канали, водоводи. Закономірності поширення та вплив на навколишнє природне середовище.

Змістовний розділ №2

Ґрунтово-рослинний покрив, ландшафти і фізико-географічне районування України

7. Ґрунтовий покрив України. Фактори ґрунтоутворення в Україні. Типологія ґрунтів України. Зональні та інтразональні ґрунти України. Ґрунти рівнинної та гірської частини України. Зональні ґрунти рівнинної частини України. Інтразональні ґрунти рівнинної частини України. Моніторинг ґрунтів України. Ґрунтове та ґрунтово-меліоративне картографування в Україні.

8. Рослинний покрив та тваринний світ України. Фактори формування рослинного покриву в Україні. Типи рослинності України та їх особливості. Типи лісів України. Типи степів України. Зональна та інтразональна рослинність України. Тенденції в характері змін рослинного покриву України. Тваринний світ України. Палеогеографічні аспекти формування тваринного світу України. Зональна специфіка тваринного світу України. Зоогеографічне районування території України.

9. Типологія, класифікація та систематика ландшафтів України. Фізико-географічне районування території України. Охорона ландшафтів. Типологічний та індивідуальний (регіональний) підходи до типології ландшафтів. Критерії класифікації ландшафтів. Ландшафтна карта України. Систематика ландшафтів України. Зональні та інтразональні ландшафтні комплекси України. Принципи і методи фізико-географічного районування України. Риси історії фізико-географічного районування України та практичне значення такого виду районування. Особливості фізико-географічного районування рівнинної та гірської частини України. Специфічні риси зони мішаних лісів. Сучасні типи ландшафтів та несприятливі фізико-географічні процеси. Природно-заповідні території. Ландшафти зони широколистяних лісів України. Тополого-метричні особливості зони. Специфічні риси зони широколистяних лісів. Сучасні типи ландшафтів та несприятливі фізико-географічні процеси. Природно-заповідні території. Ландшафти лісостепової зони України. Тополого-метричні особливості зони. Специфічні риси зони лісостепу. Сучасні типи ландшафтів та несприятливі фізико-географічні процеси. Природно-заповідні території. Ландшафти степової зони України. Тополого-метричні особливості зони. Специфічні риси зони степу. Сучасні типи ландшафтів та несприятливі фізико-географічні процеси. Природно-заповідні території.

10. Ландшафти гірської частини України. Кримські гори. Тополого-метричні особливості та орографія Кримських гір. Геолого-геоморфологічні та гідролого-кліматичні особливості регіону Кримських гір. Ґрунтово-рослинний покрив та тваринний світ Кримських гір. Ландшафти, фізико-географічне районування та несприятливі фізико-географічні процеси Кримських гір. Природно-заповідні території Кримських гір. Біосферні та державні заповідники регіону. Національні природні парки регіону. Специфічні особливості Карадазького державного заповідника. Українські Карпати. Тополого-метричні особливості та орографія Українських Карпат. Геолого-геоморфологічні та гідролого-кліматичні особливості Українських Карпат. Ґрунтово-рослинний покрив та тваринний світ Українських Карпат. Фізико-географічне районування та несприятливі фізико-географічні процеси Українських Карпат.

11. Чорне та Азовське моря. Фізико-географічні особливості Чорного та Азовського морів. Етапи формування Чорного і Азовського морів. Порівняльний аналіз тополого-метричних та геолого-геоморфологічних особливостей Чорного і Азовського морів. Кліматичні, гідрологічні та біологічні особливості Чорного і Азовського морів. Порівняльний аналіз гідрологічного балансу Чорного і Азовського морів. Кліматичні особливості Чорного і Азовського морів. Гідрологічні та біологічні особливості Чорного і Азовського морів. Гідрометеорологічний моніторинг в басейні Чорного і Азовського морів. Природно-заповідні об'єкти в басейні Чорного і Азовського морів.

12. Геоекологічні проблеми та охорона природи території України. Геоекологічний моніторинг та геоекологічна ситуація в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи. Головні риси геоекологічної ситуації в Україні. Природно-заповідний фонд України. Біосферні та природні заповідники. Природні національні парки. Заказники, пам'ятки природи, урочища. Дендрологічні, ботанічні, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

3. Структура навчальної дисципліни (денна форма навчання)

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лк.	пр.	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовний розділ №1. Фізико-географічне положення, тектонічна структура, рельєф, кліматичні умови та водні ресурси території України						
1. Фізико-географічне положення та тополого-метричні властивості України	14	4	2	-	-	8
2. Тектонічна будова України	14	4	2			8
3. Корисні копалини України	12	2	2			8
4. Рельєф України	12	4	2	-	-	6
5. Клімат та кліматичні ресурси України	14	4	4	-	-	6
6. Внутрішні води та водні ресурси України	14	4	4			6
Разом за змістовним розділом 1	80	22	16	-	-	42
Змістовний модуль №2. Ґрунтово-рослинний покрив, ландшафти і фізико-географічне районування України						
7. Ґрунтовий покрив України	16	4	2			10
8. Рослинний покрив та тваринний світ України	16	4	2	-	-	10
9. Типологія, класифікація та систематика ландшафтів України. Фізико-географічне районування території України. Охорона ландшафтів	20	4	4			12
10. Ландшафти гірської частини України	16	4	2	-	-	10
11. Чорне та Азовське моря	16	4	2			10
12. Геоекологічні проблеми та охорона природи території України	16	4	2			10
Разом за змістовним модулем 2	100	24	14	-	-	62
Усього годин	180	46	30	-	-	104

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1. Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Фізико-географічне положення та тополого-метричні властивості України	4
2.	Тектонічна будова України	4
3.	Корисні копалини України	2
4.	Рельєф України	4

5.	Клімат та кліматичні ресурси України	4
6.	Внутрішні води та водні ресурси України	4
Разом за змістовним розділом 1		22
7.	Ґрунтовий покрив України	4
8.	Рослинний покрив та тваринний світ України	4
9.	Типологія, класифікація та систематика ландшафтів України. Фізико-географічне районування території України. Охорона ландшафтів	4
10.	Ландшафти гірської частини України	4
11.	Чорне та Азовське моря	4
12.	Геоєкологічні проблеми та охорона природи території України	4
Разом за змістовним розділом 2		24
Всього		46

4.2. Темі практичних занять

4.2.1. Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
Змістовний розділ №1. Фізико-географічне положення, тектонічна структура, рельєф, кліматичні умови та водні ресурси території України		
1.	Фізико-географічне положення та тополого-метричні властивості України	2
2.	Тектонічна будова України	2
3.	Корисні копалини України	2
4.	Рельєф України	2
5.	Клімат та кліматичні ресурси України	4
6.	Внутрішні води та водні ресурси України	4
Разом за змістовним розділом 1		16
Змістовний розділ №2. Ґрунтово-рослинний покрив, ландшафти і фізико-географічне районування України		
7.	Ґрунтовий покрив України	2
8.	Рослинний покрив та тваринний світ України	2
9.	Типологія, класифікація та систематика ландшафтів України. Фізико-географічне районування території України. Охорона ландшафтів	4
10.	Ландшафти гірської частини України	2
11.	Чорне та Азовське моря	2
12.	Геоєкологічні проблеми та охорона природи території України	2
Разом за змістовним розділом 2		14
Всього годин		30

4.3. Самостійна робота

4.3.1. Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
Змістовний розділ №1. Фізико-географічне положення, тектонічна структура, рельєф, кліматичні умови та водні ресурси території України		
1.	Державні кордони України	8
2.	Історія формування державної території України	8

3.	Корисні копалини Кіровоградської області	8
4.	Морфоскульптури України та генетичне різноманіття	6
5.	Енергетичний потенціал кліматичних ресурсів України	6
6.	Мінеральні підземні води України	6
Разом за змістовним розділом 1		42
Змістовний розділ №2. Ґрунтово-рослинний покрив, ландшафти і фізико-географічне районування України		
7.	Ґрунтовий покрив Кіровоградської області	10
8.	Червонокнижні види рослин та тварин	10
9.	Природно-заповідний фонд України та особливості його просторової структури	12
10.	Геологічна історія формування гірських систем України	10
11.	Екологічні проблеми Чорного та Азовського морів	10
12.	Екологічні проблеми Центральної України та Кіровоградщини	10
Разом за змістовним розділом 2		62
Всього годин		104

4.4. Індивідуальні завдання Реферати з курсу «Фізична географія України»

1. Актівський каньйон
2. Антропогенні ландшафти басейну р. Дніпро
3. Антропогенні ландшафти басейну р. Дністер
4. Антропогенні ландшафти басейну р. Західний Буг
5. Антропогенні ландшафти басейну р. Південний Буг
6. Втрачені пороги Дніпра
7. Географічний центр Європи
8. Географічний центр України
9. Гирло Дунаю
10. Гора Говерла – найвища точка України
11. Гранітно-степове Побужжя
12. Деснянські заплави
13. Кам'яні могили у степу
14. Канівські гори
15. Карадаг
16. Кінбурнська коса
17. Крейдові гори Харківщини
18. Лісополе чи Лісостеп?
19. «Маленька Швейцарія» у Буцькому каньйоні
20. Манявський водоспад
21. Мармурова печера
22. Найбільші озера України
23. Озеро Синевир
24. Особливості природи річкових долин Причорномор'я
25. Острів Джарилгач
26. Печера Оптимістична
27. Подільські товтри: стародавні рифи на території України
28. Рукотворні озера України: водосховища, ставки, копанки
29. Стільське городище

30. Українські Карпати – перлина Європи
31. Феномен Олешківських пісків
32. Цілинний степ на території України
33. Чи є степи в Україні?
34. Шацькі озера

4.5. Форми та методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Фізична географія України» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, зокрема конференцій у Google Meet, тестування в Classtime, виконання завдань у Google Classroom. Впроваджуються інтерактивні методи навчання (ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, мозковий штурм тощо).

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: розповідь, пояснення, лекція, демонстрація, ілюстрація, практичні роботи, самостійна робота з різними джерелами інформації, робота з картами, підготовка повідомлень, рефератів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та географічних закономірностей.

Для стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів застосовуються наступні методи: метод проблемного викладу матеріалу; моделювання життєвих ситуацій; метод опори на життєвий досвід; навчальної дискусії, мозковий штурм тощо.

Для контролю й самоконтролю ефективності навчально-пізнавальної діяльності студентів використовуються методи усного та письмового контролю, самоконтролю та взаємоконтролю, рецензування відповідей.

4.6. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни є:

- екзамен;
- залік;
- тести;
- практичні роботи;
- реферати;
- студентські презентації;
- завдання на лабораторному обладнанні, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-трансферною системою здійснюється шляхом поточного та підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

4.6.1. Поточний контроль

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацювати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Поточний контроль реалізується у формі фронтального та індивідуального усного опитування, письмового опитування, перевірки практичних робіт, перевірки конспектів (тез), захист повідомлень, рефератів, тестування, контрольна робота тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на практичних заняттях, активність під час обговорення питань.

При оцінювання знань і вмінь студентів враховується:

- ступінь сформованості загальних та фахових компетентностей, досягнення програмних результатів навчання, визначених ОПП «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота» і даною програмою дисципліни;
- ступінь опанування теоретичними знаннями з курсу «Фізична географія України»;
- рівень осмислення студентами здобутих знань;
- повнота розкриття головних понять, точність застосування наукових термінів;
- правильність виконання практичних завдань;
- оволодіння вміннями і навичками правильно і ефективно застосовувати отримані знання на практиці, зокрема в природоохоронній діяльності;
- ступінь розвитку в студентів творчого мислення, сформованість наукового світогляду та екологічної культури.

Максимальний бал за повну, вичерпну відповідь в усній або письмовій формі під час практичного заняття – 3 бали:

- **3 б.** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на потрібну літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.
- **2 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.
- **1 б.** одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок;
- **0,5 б.** ставиться студентові, який робить вдале доповнення, виправляє неточності, однак при цьому індивідуально не виступає з окремих питань.

Виконання практичних завдань та захист лабораторної (практичної) роботи оцінюється максимум в 3 бали, при цьому максимальну кількість балів отримує студент, який вчасно, бездоганно і охайно виконав всі завдання. 2 бали – отримує студент, який мав певні труднощі при виконання поставлених завдань, але зміг їх успішно подолати. 1 бал – ставиться студентові, який не зміг вчасно виконати всі практичні завдання роботи і не виявив при цьому самостійності у їх виконанні.

Підготовка та захист реферативної роботи оцінюється максимум в 5 балів (при цьому враховується її зміст, оформлення, захист, анотація).

в 5 б. – оцінюється бездоганно структурована робота, яка містить оформлені відповідно до вимог *титульний аркуш, зміст, перелік умовних позначень* (за необхідності), *вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел, додатки* (за необхідності), анотацію. Студент виявляє абсолютну грамотність у мовному оформленні: роботу написано з дотриманням вимог наукового стилю, без орфографічних, пунктуаційних, граматичних, лексичних помилок. Цитування коректне, оформлене відповідно до правил. У роботах з історичних мовних дисциплін враховується культура передачі тексту засобами сучасної графіки з використанням необхідних елементів старої графічної системи: не допускається жодного відхилення. Захист роботи демонструє вільне володіння матеріалом, уміння відповідати на питання з теми, відстоювати власні позиції, опираючись на результати дослідження.

4 б. – виставляється за самостійну, добре структуровану роботу, яка містить усі компоненти, продиктовані матеріалом дослідження. Усі етапи роботи виконано як в роботі на «відмінно», але при цьому трапляються одиничні помилки. Усі компоненти роботи, які оформляються за зразком чи розробленими моделями (список літератури, титульний аркуш, додатки, а також цитування), не повинні містити жодної помилки. Студент виявляє мовленнєву грамотність, дотримуючись вимог наукового викладу, правил орфографії та пунктуації, виявляючи багатство мовлення на всіх мовних рівнях. Можливі одиничні не грубі помилки. На захисті студент вільно викладає результати дослідження, в основному впевнено відповідає на питання, помиляючись у несуттєвих моментах. Намагається відстоювати свою позицію. Оформлення роботи відповідає вимогам, бездоганно оформляються компоненти за абсолютним зразком (титульний аркуш, список літератури. Захист роботи показує орієнтацію студента в літературі з проблеми, здатність представити самостійно зібраний матеріал і висновки його дослідження. Але на питання відповідає невпевнено чи нечітко, інколи виникають труднощі із використанням понятійного апарату.

3 б. – виставляється за самостійно написану роботу, в якій витримано структуру, описано достатню кількість доступної літератури, зроблено висновки. Автор формулює мету і завдання, хоч не завжди робить це чітко й виразно, але при цьому виклад відповідає їм. Студент виявляє ознайомлення з основною літературою, хоч посилання на неї робить одиничні. Деінде спостерігається реферування чи навіть неоформлене цитуванням переписування.

За зразком правильно оформляє титульний аркуш, а в списку літератури припускається неточностей (не більше 3 у сумі). Додатки є, але не в усьому відповідають правилам (наприклад, таблиці не мають назв).

Мовленнєва грамотність достатня, але фіксується відхилення від наукового стилю при намаганні дати самостійно опис мовної одиниці, можливі орфографічні й пунктуаційні помилки в типових правописних позиціях, не виявляється багатство мовлення, а тому можливі тавтологія, плеоназми, вживання слів у невластивих значеннях. На захисті студент користується записами, які в основному показують його обізнаність з теми, але при цьому він губиться, відповідаючи на питання, намагається навести приклади, а не їх власну інтерпретацію.

2 б. – свідчить про первісне опрацювання теми: зібрано мінімум матеріалу, студент уявляє про що треба писати і реферативно передає теоретичні відомості. При цьому мовний матеріал не аналізує, а підставляє під відомі твердження. Самостійності у викладі практично немає. Структурно робота незграбна, може мати не всі необхідні компоненти.

Мовленнєве оформлення в самостійних фрагментах примітивне, з великою кількістю помилок. Захист показує, що студент має загальне уявлення з проблеми, яке намагається донести до слухачів при виступі.

1,0 б. – виставляється за роботу, написану на основі єдиного джерела, яке формує найзагальніше розуміння проблеми. Студент реферує матеріал, не виділяючи цитат (списує частини монографії чи статті), робить примітивні висновки. Але виступає перед аудиторією,

невпевнено переказуючи прочитаний текст. Мовленнєве оформлення несамостійне, можуть бути помилки.

4.6.2. Контроль засвоєння окремих змістовних розділів

Форми проведення контролю засвоєння окремих змістовних розділів під час вивчення дисципліни «Фізична географія України»:

- комплексна письмова контрольна робота;
- комплексне тестування.

За комплексне тестування чи письмову контрольну роботу студенти максимум можуть отримати 12 балів. Контрольна робота містить в собі як питання теоретичного характеру, так і практичні завдання та завдання на знання номенклатури з вивчених тем.

4.6.3. Підсумковий (семестровий) контроль

Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

З дисципліни «Фізична географія України» передбачені такі форми семестрового контролю, як залік (4 семестр), та екзамен (5 семестр).

4.7. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Фізико-географічне положення та тополого-метричні властивості України.
2. Кордони України. Делімітація та демаркація кордонів України. Адміністративно-територіальний поділ держави.
3. Центральність, компактність та сусідство як тополого-метричні властивості України.
4. Тектонічна будова України. Загальні особливості літосфери та земної кори України. Головні складові тектонічної будови України.
5. Площинні та лінійні тектонічні структури України.
6. Фактори тектонічних та неотектонічних рухів Землі.
7. Неотектоніка платформених областей України.
8. Неотектоніка орогенних областей України.
9. Сейсміка України.
10. Вулканізм України.
11. Корисні копалини України. Зв'язок між тектонічною будовою та корисними копалинами.
12. Паливні корисні копалини України. Кам'яновугільні басейни України та їх головні особливості.
13. Родовища бурого вугілля та горючих сланців в Україні.
14. Нафтогазові басейни України.
15. Рудні корисні копалини України. Залізорудні басейни України. Родовища марганцю та титану в Україні.
16. Уранові руди на території України.
17. Руди кольорових металів в Україні. Руди рідкісних та дорогоцінних металів в Україні.
18. Неметалічні корисні копалини України. Поклади графіту, цеоліту та металургійної неметалевої сировини.
19. Кам'янокольорова сировина та дорогоцінне каміння. Поклади хімічної мінеральної сировини в Україні.
20. Поклади мінеральної сировини будівельних матеріалів.
21. Агрономічна мінеральна сировина України. Гірничохімічна сировина та гідромінеральні корисні копалини.

22. Поклади підземних прісних вод України. Родовища мінеральних лікувальних вод в Україні.
23. Мінеральні лікувальні грязі України. Геотермальні ресурси України.
24. Рельєф України. Загальні закономірності гіпсометрії України. Орографія рівнинної частини України.
25. Морфоструктури та геологічна будова рівнинної частини України.
26. Орографія гірських територій України. Морфоструктури та геологічна будова Українських Карпат. Морфоструктури та геологічна будова Кримських гір.
27. Імпактні структури на території України. Генетичні групи форм рельєфу України та закономірності їх поширення.
28. Клімат та кліматичні ресурси України. Фактори впливу на клімат України.
29. Термічний режим, характер зволоження та вітри на території України.
30. Зміни клімату на території України.
31. Гідрометеорологічний та метеорологічний види моніторингу в Україні.
32. Кліматичні ресурси України: геліоенергетичний та вітроенергетичний потенціал.
33. Небезпечні метеорологічні явища на території України.
34. Внутрішні води та водні ресурси України. Річки України. Гідрологічні особливості річок рівнинної частини України. Гідрологічні особливості річок в гірських районах України.
35. Озера та болота України. Географія поширення озер. Генетичні типи озерних улоговин в межах території України. Специфіка озер у приморській зоні України.
36. Лимани України. Закономірності поширення лиманів. Морфометричні та гідрологічні особливості лиманів України. Болота України.
37. Гідрологічний моніторинг в Україні.
38. Підземні води України. Грунтові води. Підземні артезіанські, пластові та тріщинні води. Гідрогеологічне районування України.
39. Географія мінеральних вод України.
40. Штучні водні об'єкти України. Водосховища, ставки, водонакопичувачі, хвостосховища, відстійники, канали, водоводи. Закономірності поширення та вплив на навколишнє природне середовище.
41. Грунтовий покрив України. Фактори ґрунтоутворення в Україні. Типологія ґрунтів України.
42. Зональні та інтразональні ґрунти України. Ґрунти рівнинної та гірської частини України.
43. Зональні ґрунти рівнинної частини України.
44. Інтразональні ґрунти рівнинної частини України.
45. Моніторинг ґрунтів України. Ґрунтове та ґрунтово-меліоративне картографування в Україні.
46. Рослинний покрив та тваринний світ України. Фактори формування рослинного покриву в Україні.
47. Типи рослинності України та їх особливості.
48. Типи лісів України.
49. Типи степів України.
50. Зональна та інтразональна рослинність України.
51. Тенденції в характері змін рослинного покриву України.
52. Тваринний світ України.
53. Палеогеографічні аспекти формування тваринного світу України.
54. Зональна специфіка тваринного світу України.
55. Зоогеографічне районування території України.
56. Типологія, класифікація та систематика ландшафтів України.
57. Фізико-географічне районування території України.

58. Охорона ландшафтів.
59. Типологічний та індивідуальний (регіональний) підходи до типології ландшафтів. Критерії класифікації ландшафтів.
60. Ландшафтна карта України. Систематика ландшафтів України. Зональні та інтразональні ландшафтні комплекси України.
61. Принципи і методи фізико-географічного районування України. Риси історії фізико-географічного районування України та практичне значення такого виду районування.
62. Особливості фізико-географічного районування рівнинної та гірської частин України.
63. Специфічні риси зони мішаних лісів. Сучасні типи ландшафтів та несприятливі фізико-географічні процеси.
64. Ландшафти зони широколистяних лісів України. Тополого-метричні особливості зони. Специфічні риси зони широколистяних лісів. Сучасні типи ландшафтів та несприятливі фізико-географічні процеси. Природно-заповідні території.
65. Ландшафти лісостепової зони України. Тополого-метричні особливості зони. Специфічні риси зони лісостепу. Сучасні типи ландшафтів та несприятливі фізико-географічні процеси. Природно-заповідні території.
66. Ландшафти степової зони України. Тополого-метричні особливості зони. Специфічні риси зони степу. Сучасні типи ландшафтів та несприятливі фізико-географічні процеси. Природно-заповідні території.
67. Ландшафти гірської частини України. Кримські гори. Тополого-метричні особливості та орографія Кримських гір. Геолого-геоморфологічні та гідролого-кліматичні особливості регіону Кримських гір. Ґрунтово-рослинний покрив та тваринний світ Кримських гір.
68. Ландшафти, фізико-географічне районування та несприятливі фізико-географічні процеси Кримських гір. Природно-заповідні території Кримських гір.
69. Українські Карпати. Тополого-метричні особливості та орографія Українських Карпат. Геолого-геоморфологічні та гідролого-кліматичні особливості Українських Карпат.
70. Ґрунтово-рослинний покрив та тваринний світ Українських Карпат. Фізико-географічне районування та несприятливі фізико-географічні процеси Українських Карпат.
71. Чорне та Азовське моря. Фізико-географічні особливості Чорного та Азовського морів. Етапи формування Чорного і Азовського морів. Порівняльний аналіз тополого-метричних та геолого-геоморфологічних особливостей Чорного і Азовського морів.
72. Кліматичні, гідрологічні та біологічні особливості Чорного і Азовського морів. Порівняльний аналіз гідрологічного балансу Чорного і Азовського морів. Кліматичні особливості Чорного і Азовського морів.
73. Гідрологічні та біологічні особливості Чорного і Азовського морів.
74. Гідрометеорологічний моніторинг в басейні Чорного і Азовського морів. Природно-заповідні об'єкти в басейні Чорного і Азовського морів.
75. Геоекологічні проблеми та охорона природи території України.
76. Головні риси геоекологічної ситуації в Україні.
77. Природно-заповідний фонд України. Біосферні та природні заповідники України.
78. Природні національні парки України.
79. Заказники, пам'ятки природи, урочища України.
80. Дендрологічні, ботанічні, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва України.

4.8. Схема нарахування балів, які отримують студенти

з дисципліни «Фізична географія України» за такої форми підсумкового контролю як екзамен

Поточне тестування та самостійна робота												КР1	КР2	Сума	Екзамен
Змістовний розділ 1						Змістовний розділ 2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	12	12	60	40
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3				
Бали за розділ 1						Бали за розділ 2									
18						18									

T1, T2 ... T12 – теми змістовних розділів. КР1, КР2 – контрольні роботи.

Шкали оцінювання: 100-бальна, ECTS та національна

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Навчально-методичне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни.
2. Робоча програма дисципліни.
4. Силабус дисципліни.
5. Тексти лекцій та практичних робіт.
6. Мультимедійні презентації окремих тем навчального курсу.

Рекомендовані джерела інформації

Базові джерела

1. Байцар А. Фізична географія України: навч.-метод. посіб. / Байцар А. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – 354 с.
2. Денисик Г. І. Методичні вказівки до виконання лабораторних, семінарських та самостійних робіт з фізичної географії України / Денисик Г. І.. – Вінниця, 2002. – 56 с.
3. Карта «Ґрунти України». Масштаб 1:1 430 000 / М. І. Полупан, Б. В. Соловей, В. А. Величко. – Х. : ННЦ «Інститут ґрунтознавства і агрохімії ім. О. Н. Соколовського», 2005.
4. Клименко В. Г. Фізична географія України : навч. посіб. / В. Г. Клименко, О. П. Фенько. – Харків, 2013. – 96 с.
5. Клімат України / за ред. В. М. Ліпінського, В. А. Дячука, В. М. Бабіченко. – К. : Вид-во Раєвського, 2003. – 125 с.
6. Маринич О. М. Фізична географія України : підручник / О. М. Маринич, П. Г. Шищенко. – 3-є вид. – К. : Знання, 2006. – 511 с.

7. Мирон І. В. Фізична географія України: методичні рекомендації до виконання практичних та семінарських занять / Мирон І. В. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – 67 с.
8. Мольчак Я.О. Загальне землезнавство / Я. О. Мольчак, Л. В. Ільїн. – Луцьк : ВДУ «Вежа», 1997. – 250 с.
9. Національний атлас України / голов. ред. Л. Г. Руденко ; голова ред. кол. Б. Є. Патон. – К. : ДНВП «Картографія», 2007. – 435 с.
10. Нетробчук І. М. Фізична географія України: практикум для самостійних та індивідуальних занять / І. М. Нетробчук, С. В. Полянський. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2015. – 58 с.
11. Рельєф України : навч. посіб. / Б. О. Вахрушев, І. П. Ковальчук, О. О. Комлев; за ред. В. В. Стецюка. – К. : Слово, 2010. – 688 с. самостійної роботи студентів / А. О. Корнус. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – Ч. 2. – 28 с.
12. Топчієв О.Г. Методологічні засади географії: підручник / О.Г. Топчієв, Д.С. Мальчикова, І.О. Пилипенко, В.В. Яворська. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 366 с.
13. Топчієв О.Г. Предметна область географії та її сучасні трансформації / О.Г. Топчієв // Укр. геогр. журн. – 2016. – №1. – С. 64-69.
14. Фізична географія України : методичні вказівки до виконання лабораторних робіт та контролю.
15. Фізична географія України: методичні вказівки до виконання лабораторних робіт та контролю самостійної роботи студентів / А. О. Корнус. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – Ч. 1. – 36 с.

Додаткові джерела

1. Байцар А. Крим. Нариси історичної, природничої і суспільної географії: навч. посіб. / Байцар А. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – 224 с.
2. Гелевера О.Ф. Багаторічна динаміка кліматичних показників за даними метеостанції Кропивницький / Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія географічні науки, випуск 10, Херсон. 2019, С. 107-113.
3. Денисик Г. І. Антропогенне ландшафтознавство: навч. посіб. в 2 ч. / Денисик Г. І. – Вінниця : Вінницька обласна друкарня, 2015. Ч.: Регіональне антропогенне ландшафтознавство, 2015. – 332 с.
4. Кілінська К. Й. Фізична географія Карпато-Подільського регіону України: навч.-метод. посіб. / Кілінська К. Й. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2011. – 232 с.
5. Сокол І.О., Гелевера О.Ф. Просторово-видовий склад лісів Кіровоградської області / Стратегії інноваційного розвитку природничих дисциплін: досвід, проблеми та перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Кропивницький, 2018. С. 202-206.

Електронні джерела інформації

1. Geograf [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geograf.com.ua>
2. Google Планета Земля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/intl/uk/earth/>
3. ГЕОГРАФІКА : географічний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://geografica.net.ua>
4. Географія. Інтерактивні атласи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://new.osvitanet.com.ua/heohrafiia/>
5. Географія. Інтерактивні карти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://new.osvitanet.com.ua/interactive-maps/>
6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>
7. Національний атлас України [електронна версія]. – Режим доступу: <http://wdc.org.ua/atlas/>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).

Під час вивчення дисципліни «Фізична географія України» студенти мають регулярно відвідувати навчальні заняття згідно затвердженого розкладу або ж документально підтвердити важливу причину своєї відсутності (медична довідка, довідка з військокомату, лист-клопотання щодо участі у певних культурно-масових, наукових, спортивних заходах тощо).

В процесі навчання студенти мають дотримуватись принципів академічної доброчесності та загальноприйнятих норм етичної поведінки: зокрема не допускається з боку студентів списування, надання завідомо неправдивої інформації, фабрикація та фальсифікація даних, академічний плагіат та самоплагіат, несвоєчасне виконання чітко поставленого завдання, пропонування хабара викладачу, користування мобільним телефоном під час занять різної форми, а також іншими гаджетами під час контрольних заходів перевірки знань. Співпраця студента із іншими учасниками навчального процесу (викладачами, студентами, працівниками навчальних лабораторій, деканату, бібліотеки та ін.) має базуватись на принципах поваги, партнерства та взаємодопомоги, відповідальності, законності, соціальної справедливості, дотримання ділового етикету.

Студент має право звертатися до викладача за додатковим поясненням матеріалу курсу чи змісту практичних завдань протягом робочого часу під час консультацій.